

DYNAMICZNE MODELE EKONOMETRYCZNE

X Ogólnopolskie Seminarium Naukowe, 4–6 września 2007 w Toruniu
Katedra Ekonometrii i Statystyki, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

---

Ewa Dziawgo

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

Analiza wrażliwości modelu wyceny opcji złożonych

1. Wstęp

Opcje złożone są opcjami egzotycznymi, a więc zapewniającymi strukturę dochodu odmienną od tej, którą można otrzymać z opcji zwykłych.¹

W artykule przedstawiono zagadnienia związane z opcjami złożonymi: typy opcji złożonych, zasady ich funkcjonowania oraz modele wyceny. Na podstawie symulacji wyceny opcji złożonych zbadano wpływ wybranych czynników na cenę rozpatrywanych opcji.

2. Charakterystyka opcji złożonych

Opcja złożona (ang. compound option) jest opcją, której instrumentem bazowym jest inna opcja. Opcja nadrzędna, która jest wystawiona na inną opcję nazywana jest opcją-matką (ang. mother option). Z kolei opcja, która jest instrumentem bazowym opcji nadrzędnej nazywana jest opcją-córką (ang. daughter option). Instrumentem bazowym opcji-córki może być: akcja, waluta, indeks rynkowy, stopa procentowa.

W zależności od rodzaju opcji-matki i opcji-córki istnieją cztery podstawowe typy opcji złożonych:

- opcja kupna na opcję kupna – nabywca tej opcji posiada prawo zakupu w chwili t_1 opcji kupna po cenie K_1 . Funkcja wypłaty opcji złożonej w tym przypadku jest postaci:

$$\max[c_{t_1} - K_1; 0], \quad (1)$$

---

¹ Por. Jajuga, Gudaszewski, Mróz (2004), Weron, Weron (1998).

gdzie:

c_{t_1} – cena opcji-córki w chwili t_1 , K_1 – cena wykonania opcji-matki;

- opcja kupna na opcję sprzedaży – nabywca tej opcji w przyszłej chwili t_1 ma prawo zakupu opcji sprzedaży po cenie K_1 . Wówczas funkcja wypłaty opcji złożonej jest postaci:

$$\max[p_{t_1} - K_1; 0], \quad (2)$$

gdzie:

p_{t_1} – cena opcji-córki w chwili t_1 , K_1 – cena wykonania opcji-matki;

- opcja sprzedaży na opcję kupna – nabywca takiej opcji w przyszłej chwili t_1 ma prawo sprzedaży opcji kupna po cenie K_1 . Funkcja wypłaty opcji złożonej w tym przypadku jest postaci:

$$\max[K_1 - c_{t_1}; 0], \quad (3)$$

gdzie:

c_{t_1} – cena opcji-córki w chwili t_1 , K_1 – cena wykonania opcji-matki;

- opcja sprzedaży na opcję sprzedaży – nabywca tej opcji w przyszłej chwili t_1 ma prawo sprzedaży opcji sprzedaży po cenie K_1 . Funkcja wypłaty opcji złożonej w tym przypadku jest równa:

$$\max[K_1 - p_{t_1}; 0], \quad (4)$$

gdzie:

p_{t_1} – cena opcji-córki w chwili t_1 , K_1 – cena wykonania opcji-matki.

3. Model wyceny opcji złożonych

Model wyceny opcji złożonej opracował Geske w 1979 roku.² Wartość opcji kupna na opcję kupna wynosi:

$$V_{cc} = S e^{-qt_2} M\left(a_1, b_1; \sqrt{\frac{t_1}{t_2}}\right) - K_2 e^{-rt_2} M\left(a_2, b_2; \sqrt{\frac{t_1}{t_2}}\right) - e^{-rt_1} K_1 N(a_2) \quad (5)$$

gdzie:

V_{cc} – wartość opcji kupna na opcję kupna,

$$a_1 = \frac{\ln \frac{S}{S^*} + (r - q + 0,5\sigma^2)t_1}{\sigma\sqrt{t_1}}, \quad b_1 = \frac{\ln \frac{S}{K_2} + (r - q + 0,5\sigma^2)t_2}{\sigma\sqrt{t_2}},$$

² Por. Hull (1989).

$$a_2 = a_1 - \sigma\sqrt{t_1}, \quad b_2 = b_1 - \sigma\sqrt{t_2},$$

S – bieżąca cena instrumentu bazowego,

K_1 – cena wykonania opcji-matki,

K_2 – cena wykonania opcji-córki,

t_1 – termin wykonania opcji-matki,

t_2 – termin wykonania opcji-córki,

S^* – krytyczna cena instrumentu bazowego opcji-córki w chwili t_1 , dla której

cena opcji-córki w t_1 wynosi K_1 , $S^* = S_{t_1} = Se^{vt_1 + y\sigma\sqrt{t_1}}$, $v = r - q - 0,5\sigma^2$,

r – stopa procentowa wolna od ryzyka,

q – stopa dywidendy,

σ – zmienność instrumentu bazowego,

$N(x)$ – dystrybuanta rozkładu normalnego,

$M(x, y; c)$ – wartość dystrybuanty rozkładu normalnego dwóch zmiennych standaryzowanych.

Wartość opcji kupna na opcję sprzedaży wynosi:

$$V_{cp} = -Se^{-qt_2} M\left(-a_1, -b_1; \sqrt{\frac{t_1}{t_2}}\right) + K_2 e^{-rt_2} M\left(-a_2, -b_2; \sqrt{\frac{t_1}{t_2}}\right) - e^{-rt_1} K_1 N(-a_2) \quad (6)$$

gdzie:

V_{cp} – wartość opcji kupna na opcję sprzedaży, pozostałe oznaczenia są takie same jak we wzorze (5).

Wartość opcji sprzedaży na opcję kupna wynosi:

$$V_{pc} = -Se^{-qt_2} M\left(-a_1, b_1; -\sqrt{\frac{t_1}{t_2}}\right) + K_2 e^{-rt_2} M\left(-a_2, b_2; -\sqrt{\frac{t_1}{t_2}}\right) + e^{-rt_1} K_1 N(-a_2) \quad (7)$$

gdzie:

V_{pc} – wartość opcji sprzedaży na opcję kupna, pozostałe oznaczenia są takie same jak we wzorze (5).

Wartość opcji sprzedaży na opcję sprzedaży wynosi:

$$V_{pp} = Se^{-qt_2} M\left(a_1, -b_1; -\sqrt{\frac{t_1}{t_2}}\right) - K_2 e^{-rt_2} M\left(a_2, -b_2; -\sqrt{\frac{t_1}{t_2}}\right) + e^{-rt_1} K_1 N(a_2) \quad (8)$$

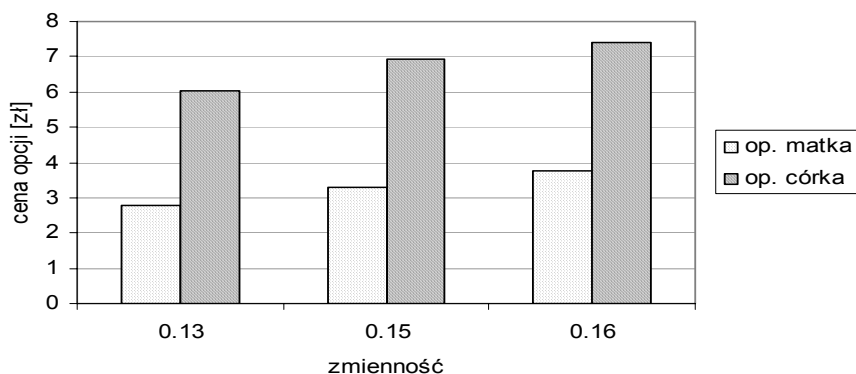
gdzie:

V_{pp} – wartość opcji sprzedaży na opcję sprzedaży, pozostałe oznaczenia są takie same jak we wzorze (5).

4. Analiza czynników wpływających na cenę opcji złożonej

Analiza empiryczna dotyczy wpływu wybranych czynników: czasu wygaśnięcia opcji-matki, zmienności oraz bieżącej ceny instrumentu bazowego opcji-córki na kształtowanie się cen opcji złożonych. Analizie poddane zostały dwa typy opcji złożonych: opcja kupna na opcję kupna oraz opcja sprzedaży na opcję kupna. Symulacja wyceny przeprowadzona została dla opcji złożonych, których termin wygaśnięcia opcji-córki wynosi 9 miesięcy. Cena wykonania opcji-matki wynosi 5.5 zł. Cena wykonania opcji-córki wynosi 120 zł.

Przykład 1. Wpływ wybranych czynników na cenę opcji złożonych typu: opcja kupna na opcję kupna.

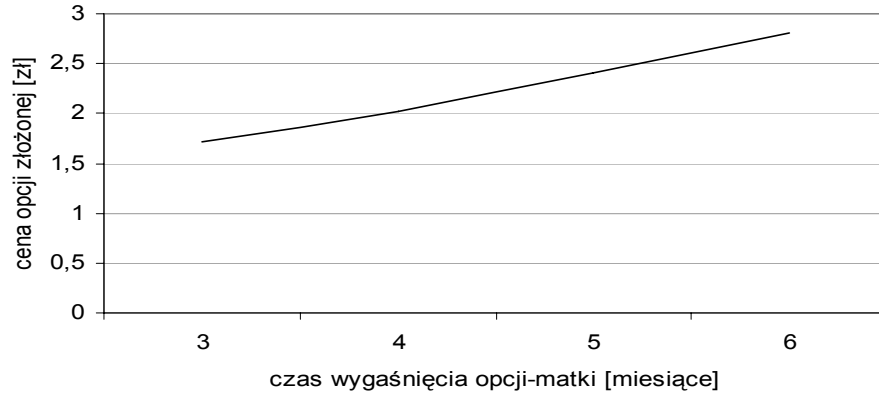

Wykres 1. Wpływ zmienności na kształtowanie się ceny opcji-matki i ceny opcji-córki
Źródło: opracowanie własne.

Z analizy kształtowania się cen przedstawionych na wykresie 1 wynika, że dla każdej zmienności, ceny opcji złożonych są znacznie mniejsze od cen opcji zwykłych. Wzrost zmienności wpływa na wzrost cen opcji zwykłych i rozpatrywanych opcji złożonych.

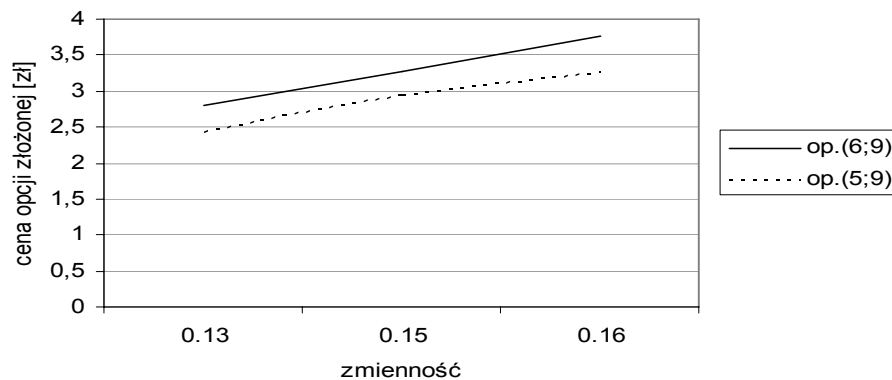
Na wykresie 2 przedstawiono wpływ czasu wygaśnięcia opcji-matki na kształtowanie się cen opcji złożonych.

Z analizy kształtowania się cen przedstawionych na wykresie 2 wynika, że wzrost terminu wygaśnięcia opcji-matki wpływa na wzrost ceny rozpatrywanych opcji złożonych.

Wykres 2. Wpływ czasu wygaśnięcia opcji-matki na cenę opcji złożonej
Źródło: opracowanie własne.

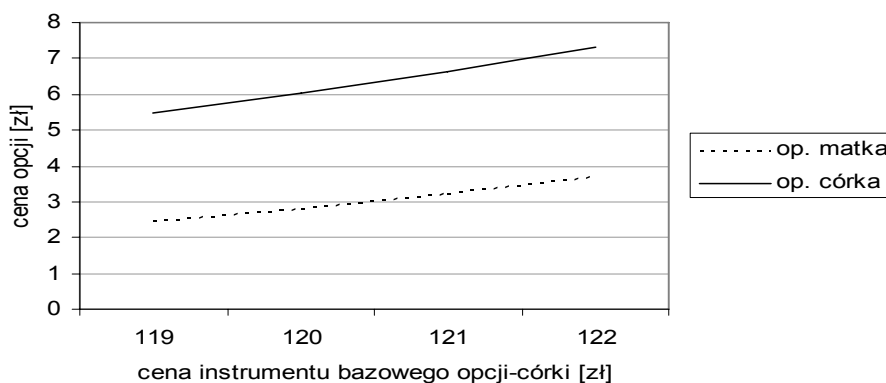
Wykres 3 jest ilustracją wpływu zmienności na kształtowanie się cen opcji złożonych, które różnią się terminem wygaśnięcia opcji-matki. Analizie poddane zostały opcje złożone, których termin wygaśnięcia opcji-córki wynosi 9 miesięcy. Termin wygaśnięcia opcji-matki jednej z rozpatrywanych opcji wynosi 6 miesięcy (op. (6;9)). Termin wygaśnięcia opcji-matki drugiej rozpatrywanej opcji złożonej wynosi 5 miesięcy (op. (5;9)).

Wykres 3. Wpływ zmienności na kształtowanie się cen opcji złożonych (opcji kupna na opcję kupna) różniących się terminem wygaśnięcia opcji-matki
Źródło: opracowanie własne.

Z analizy kształtowania się cen przedstawionych na wykresie 3 wynika, że wzrost zmienności wpływa na wzrost cen rozpatrywanych opcji złożonych. Dla każdej zmienności opcje złożone, których opcje-matki charakteryzują się dłuższym terminem wygaśnięcia są droższe.

Na wykresie 4 przedstawiono wpływ ceny instrumentu bazowego opcji-córki na kształtowanie się ceny opcji-matki oraz ceny opcji-córki.

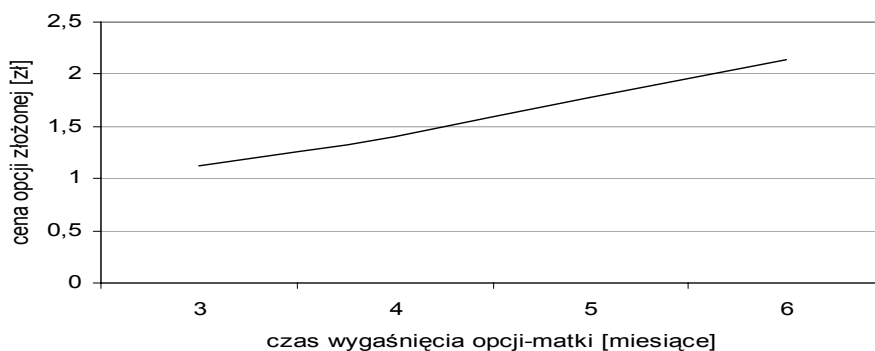
Wykres 4. Wpływ ceny instrumentu bazowego opcji-córki na kształtowanie się ceny opcji-córki oraz ceny opcji-matki (opcja kupna na opcję kupna)

Źródło: opracowanie własne.

Z analizy kształtowania się cen przedstawionych na wykresie 4 wynika, że w przypadku opcji kupna wystawionej na opcję kupna, wzrost bieżącej ceny instrumentu bazowego opcji-córki wpływa na wzrost zarówno ceny opcji-córki jak i ceny opcji-matki.

Przykład 2. Wpływ wybranych czynników na cenę opcji złożonych typu: opcja sprzedaży na opcję kupna.

Na wykresie 5 przedstawiono wpływ czasu wygaśnięcia opcji-matki na kształtowanie się cen opcji złożonych.

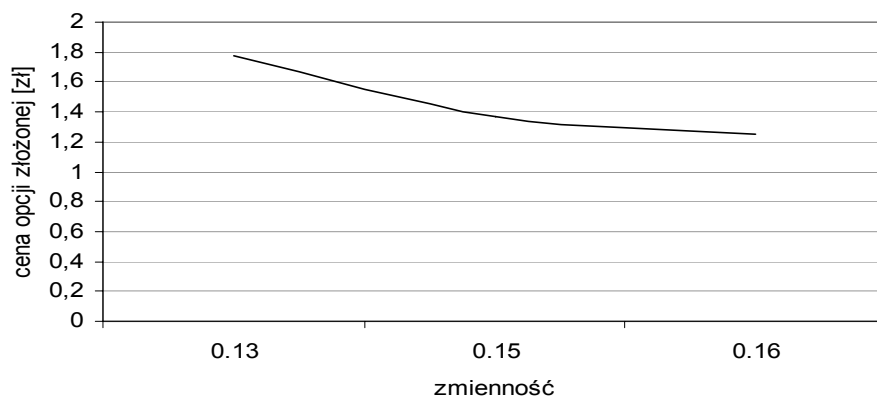
Wykres 5. Wpływ czasu wygaśnięcia opcji-matki na kształtowanie się ceny opcji złożonej (opcja sprzedaży na opcję kupna)

Źródło: opracowanie własne.

Wzrost czasu wygaśnięcia opcji-matki wpływa na wzrost ceny rozpatrywanych opcji złożonych.

Na wykresie 6 przedstawiono wpływ zmienności na kształtowanie się cen rozpatrywanych opcji złożonych.

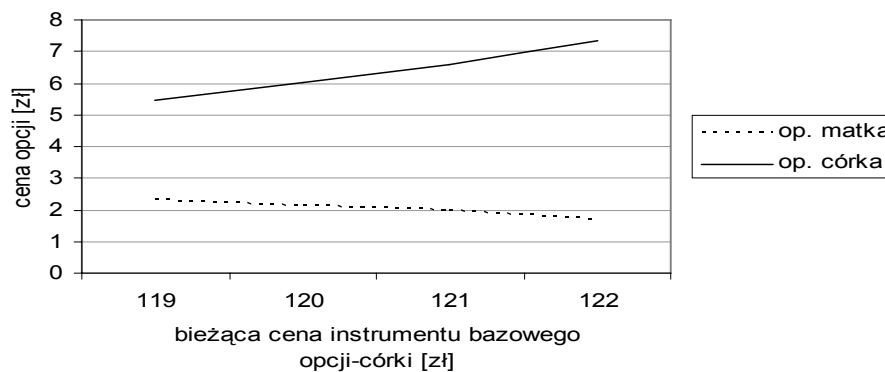
Z analizy kształtowania się cen przedstawionych na wykresie 6 wynika, że wzrost zmienności wpływa na spadek ceny opcji sprzedaży wystawionej na opcję kupna.

Wykres 6. Wpływ zmienności na kształtowanie się ceny opcji złożonej (opcji sprzedaży na opcję kupna)

Źródło: opracowanie własne.

Na wykresie 7 przedstawiono wpływ bieżącej ceny instrumentu bazowego opcji-córki na kształtowanie się ceny opcji-córki oraz ceny opcji-matki.

Wykres 7. Wpływ bieżącej ceny instrumentu bazowego opcji-córki na kształtowanie się ceny opcji-córki oraz ceny opcji-matki (przypadek opcji sprzedaży wystawionej na opcję kupna)

Źródło: opracowanie własne.

Z analizy kształtowania się cen przedstawionych na wykresie 7 wynika, że w przypadku opcji sprzedaży wystawionej na opcję kupna, wzrost bieżącej ceny instrumentu bazowego opcji-córki wpływa na wzrost ceny opcji-córki oraz na spadek ceny opcji-matki.

4. Zakończenie

Opcje złożone są znacznie tańsze od opcji zwykłych. Z uwagi na koszty ponoszone przez inwestora w celu zabezpieczenia się przed ryzykiem zmian cen instrumentów bazowych, opcje złożone są bardziej atrakcyjne od opcji zwykłych, w szczególności w sytuacji, kiedy inwestor zabezpiecza inwestycje, na które ma wpływ wydarzenie, co do którego wystąpienia nie ma pewności.

Podstawowymi czynnikami wpływającymi na cenę opcji złożonych są: termin wygaśnięcia opcji-córki, termin wygaśnięcia opcji-matki, zmienność, cena instrumentu bazowego opcji-córki. Dłuższy termin wygaśnięcia opcji-matki oraz opcji-córki przyczynia się do wzrostu ceny opcji złożonych.

W przypadku opcji złożonej typu: opcja kupna na opcję kupna wzrost zmienności oraz wzrost ceny instrumentu bazowego opcji-córki wpływa na wzrost ceny opcji złożonej. Natomiast w sytuacji opcji złożonej typu: opcja sprzedaży na opcję kupna wzrost zmienności oraz wzrost ceny instrumentu bazowego opcji-córki wpływa na spadek ceny opcji złożonej.

Opcja złożona jest instrumentem finansowym, który jest wykorzystywany w transakcjach spekulacyjnych i zabezpieczających poziom zmienności.

Literatura

- Hull, J. C. (1989), *Options, Futures and Other Derivatives*, Prentice Hall International, Inc.
- Jajuga, K., Gudaszewski, W., Mróz, W. (2004), Opcje egzotyczne – wprowadzenie, *Rynek Terminowy*, 1, 6–11.
- Weron, A., Weron, R. (1998), *Inżynieria finansowa*, Wydawnictwa Naukowo-Techniczne, Warszawa.